

A HunTéka és az SAP integrációja a Könyvtárellátóban

(Lengyel Monika – Sóti Róbert – Kormos Sándor – Bariczné Rózsa Mária)

A Könyvtárellátó Kht. (KELLÓ) 2004 második felében modernizálta rendszerét, megújult alapokra helyezve ezzel szolgáltatásait. A két legfontosabb változás a KELLÓ bibliográfiai adatbázisának HunTéka alapokra helyezése valamint az SAP bevezetése volt.

Az előadás három nagyobb egysége röviden vázolja az áttérés tanulságait, a KELLÓ megújult szolgáltatásait, valamint a HunTékának az SAP-vel kialakított együttműködésének főbb vonalait.

Az áttöltés tapasztalatai és hozadécai

Minden könyvtári rendszerváltás kritikus pontja az adatok áttöltése, hisz minden adatbázis sok-sok év munkájának az eredménye, mely hatalmas értéket képvisel.

A HunTéka adatbázis struktúrájának és eszközeinek tervezésekor ezt a szempontot figyelembevettük. Mindez nagymértékben megkönnyíti számunkra a konverziót és az esetek nagy részében a költözést veszteségmentesen tudjuk lebonyolítani. Végül is ez történt a Kelló esetében is – de tanulságok azért levonhatók. Az előadás első része erről szól.

Köztudott, hogy a KELLO már csaknem egy évtizede biztosítja a könyvtárak számára a megvásárolt dokumentumok könyvtári szabványoknak megfelelő (HUNMARC és USMARC formátumú) bibliográfiai leírásainak ingyenes letöltését az Interneten keresztül. Ennek megfelelően a KELLO kb. 80000 bibliográfiai rekordot tartalmazó adatbázisának áttöltése első ránézésre nem tűnt nagy feladatnak. Azt azonban tudni kell, hogy minden konverzió jó alkalmat biztosít a konvertált adatbázis tartalmi revíziójára, azaz egy áttöltés csak akkor tekinthető igazán sikeresnek, ha az eredményeképpen létrejövő adatbázis elődjénél „jobb” és „szebb” lesz.

A tényleges betöltést követően a feldolgozó munka beindulásakor itt is több olyan apróság derült ki, sajnos jobbra utólag, amit javítani kellett. Fontos megjegyezni, hogy ezek a javítások a már meglévő HUNTÉKA adatbázison csak kiegészítő jellegűek voltak, melyek a feldolgozást nem hátráltatták. Ennek alapjául az a konverziós módszer szolgált, mely a HUNTÉKA struktúráján belül (035\$a) is megőrzi az eredeti rendszerben kiosztott rekordazonosítókat. A HunTéka azonban nemcsak a bibliográfiai rekordok közötti kapcsolatok felépülését garantáló bibliográfiai rekordazonosítót őrzi meg, hanem a besorolási rekordokét is - önmagukban és a bibliográfiai rekordok megfelelő mezőibe ágyazva -, mely garantálja a besorolási rekordok és bibliográfiai rekordok kapcsolatainak korrekt leképezését.¹ A teljes bibliográfiai adatbázis újbóli áttöltésre a feldolgozó munka azonnali beindulása miatt nem kerülhetett és nem is került sor.

Hiányoztak a közös bibliográfiai rekordok szerzői, de ez már csak a HUNTÉKA által generált outputok vizsgálatakor derült ki. Ezeket utólagosan pótoltuk és az eredeti rekord azonosítók segítségével kapcsolataikat felépítettük. Nem volt zökkenőmentes a kapcsolódó bibliográfiai rekordok átvétele sem, ugyanis első körben több sorozati rekord nem jött ki a KELLO régi adatbázisából. Erre a HUNTÉKA SQL szintű tesztelése során derült fény, amire a hiányzó

¹ A módszer lényegéről bővebben lásd Lengyel Monika: HUNMARC rekordok előállításának tartalmi nehézségei, Networksop Győr 2004, április 5-7.

rekordokra való cél nélküli hivatkozások hívták fel a figyelmet. Utólagosan ezek is áttöltésre kerültek.

Sok problémát okozott a szerzők „lásd” és „lásd még” utalóinak két rendszerben való eltérő értelmezése. A szerzői álnevek, vagyis a nem használt névváltozatok, végül csak a betöltést követően, bibliográfiai kapcsolataik nem létének ellenőrzése után kerültek helyükre (400).

A KELLO régi rendszerében közös besorolási állománnyal rendelkeztek a kiadók és a testületi szerzők, de ez a HUNMARC struktúrájának nem felelt meg. A közös állomány első lépésben betöltésre került mind a szerzői besorolási rekordok közé, mind pedig a HUNTÉKA kiadói „kvázi” besorolási rekordjai közé. A felesleges rekordok, a testületi szerzők közé került kiadók és kiadók közé vegyülő testületek bibliográfiai kapcsolataik alapján utólagosan kerültek törlésre.

A munka beindulását követően olyan dolgok is kiderültek, amikre a régi rendszerben kialakult feldolgozási szokások tükrében nem gondoltunk, azonban a HUNTÉKA rugalmas konfigurálási lehetőségeit felmérve már az első néhány munkanapot követően kézenfekvőnek látszottak. Ilyen volt az eddig sima szöveges mezőbe bevitt egységesített címek (tárgyi melléktételként, szerzői főtételekhez tartozó, vagy további) kezelése. Az áttöltés során nem képződött belőlük egységesített cím besorolási állomány, ezt az SQL adatbázis megfelelő tábláinak egyszeri előfordulásaiból utólagosan generáltuk, felépítve a bibliográfiai rekordok felé irányuló kapcsolatokat.

Az adatbázis strukturális átalakítása szorosan összefüggött a feldolgozó felület nagyfokú átalakításával, amiről jóllehet nagy vonalakban már egy előzetes specifikáció is rendelkezett, de pontosan csak a bibliográfiai adatok betöltését követően került meghatározásra. Így lett elágaztatva a feldolgozás a recenziót és a bibliográfiai leírást készítőik között, kerültek definiálásra új kereső és böngésző indexek, bővültek a feldolgozási igényeknek megfelelően a beviteli űrlapok.

A konvertált adatbázis SQL szintű kiegészítéseit és átgúyrását, valamint a feldolgozó felület nagyfokú módosítását követően immár a HUNTÉKA-ban folytatódhatott a mindennapos, üzemszerű feldolgozás, melyen az alábbiakban ismertetendő szolgáltatások alapulnak.

Az adatok szabványos áttöltése kiegészült az adatok nagyfokú egységesítésével. Az így létrejött homogén adatbázis a jövőben a KELLÓ specifikációjának megfelelően testreszabott HunTéka programmal biztosítja az adatok több ponton ellenőrzött, korrekt feltárását. A bibliográfiai rekordok - a kor követelményeinek megfelelően - közvetlen URL kapcsolódással teljes szöveges állományokkal, képekkel, és hangzó anyagokkal egészíthetők ki, melyek WEB-es megjelenítéséről a SAP gondoskodik.

A felhasználói felület nagyfokú testreszabása mellett természetesen sor került az Új könyvek című referáló folyóirat kiadványszerkesztéshez előkészített anyagának, a megrendelőjegyzékeknek és a katalóguscéduláknak pontos, a KELLO által definiált tartalommal és formátummal rendelkező outputjainak elkészítésére is.

A vevők, áruk, raktárak, megrendelések, számlák és bolti eladások adatait már 2004. január óta korszerű, SAP R/3 integrált informatikai rendszer rögzíti.

A HUNTÉKA és az SAP együttműködése

Az SAP és a dokumentumok (könyvek, időszaki kiadványok, CD-ROM-ok, CD-k, MC-k, DVD-k, VHS-ek) feldolgozásának integrációja a HunTékára való áttéréssel valósult meg.

A HunTéka naponta többször, az újonnan felvett, illetve módosított rekordok adatait XML formátumban adja át az SAP számára. Külön állomány tartalmazza a címleírások adatait, a recenziókat, a Hunmarc és a Usmarc adatokat. Mivel a HunTéka rendszerben folyamatosan rögzítik a különböző dokumentumok SAP azonosítóját is, ezért az átadott állományok neve tartalmazza ezt az azonosítót, így biztosítva a két rendszer adatainak kapcsolódását.

A HUNTÉKA-SAP kommunikáció

A HunTéka-SAP kommunikáció fájl alapú, szinkronizációs jellegű és egyirányú. Ez azt jelenti, hogy az adatok fájlok formájában áramlanak a HunTékából az SAP felé, mégpedig úgy, hogy csak az utolsó adatszinkronizáció utáni változások kerülnek átadásra.

A kommunikáció aktív résztvevője a HunTéka: ő kezdeményezi az átadást és végzi az SAP számára feldolgozható adatformátumok előállítását, az SAP ezen adatokat tölti be. A fentebb már említett USMARC, HUNMARC, recenzió és címleírás az a 4 -féle adattípus, ami egy bibliográfiai rekordhoz képződhet. A USMARC és a HUNMARC bináris MARC formátum, míg a címleírás és a recenzió a két rendszer által közösen specifikált XML fájl. A kommunikációt támogató szerveren ehhez a 4 adattípushoz létezik 1-1 könyvtár, amelyekbe elkülönülten kerülnek az adatszinkronizációkor az egyes adattípusok.

Mivel a HunTékában különböző időszakokban kerülnek rögzítésre a címleírások, recenziók és szakjelek, az adatok átadása is több részletben történik meg. A címleírás befejezését követően, amely szinte a dokumentum megérkezésének napján megtörténik, azonnal átadásra kerül ez az adat az SAP számára, így biztosítva, hogy a dokumentum megrendelhetővé váljon az interneten. A felvitelt végző szakemberek egy úrlapon keresztül jelezik a HunTéka számára, hogy mikor áll készen a bibliográfiai tétel arra, hogy az SAP részére átadjuk valamely adatformátumát. Időben ettől eltolódva kerülnek átadásra a recenziók, illetve a MARC rekordok a dokumentumok tartalmi ismertetésének és a szakjelzetek rögzítését követően. Így a következő adatátadás után a rekordhoz tartozó recenziót tartalmazó fájl is az SAP rendelkezésére fog állni. A MARC adatoknál hasonló az eljárás.

Az adatszinkronizáció menete a következő:

1. A HunTéka megvizsgálja, hogy jelenleg zárolja-e az SAP a kommunikációt. Ha igen, akkor megvárja, hogy végezzen és csak utána lép át a következő pontra
2. A HunTéka zárolja az SAP adatátvevő tevékenységét
3. A HunTéka az utolsó szinkronizáció óta felvitt vagy módosult rekordokhoz legyártja az engedélyezett adatformátumokat
4. A HunTéka feloldja az adatok zárolását
5. Az SAP szintén megvizsgálja, hogy az adatok HunTéka-zár alatt vannak-e. Ha igen, megvárja, míg a zár oldódik és csak utána lép a következő pontra
6. Az SAP beölti az adatokat
7. Az SAP oldja a kommunikációs zárat

A 4 adattípusból az következne, hogy egy új rekord maximum 4 fájlban nyilvánul meg. A helyzet azonban az, hogy kettőnél MARC adat képződhet. Ha ugyanis a rekord egy kötet vagy sorozat része, akkor átadásra kerül a közös adat vagy sorozat MARC rekordja is. Természetesen ez USMARC és HUNMARC estén is igaz. Ez azért hasznos, mert MARC leöltéskor a kötet rekorddal együtt a közös vagy sorozati rekord is letölthető. Ezeket aztán együtt importálhatják a könyvtárak saját rendszerükbe.

Fontos megjegyezni, hogy ha a besorolási rekord változik (pl egy szerzői rekord újabb álnévvel egészül ki) a HunTéka rendszerében, akkor az összes olyan címleírás és MARC rekord újbóli átadásra kerül, amelybe az adott besorolási rekordot beemelték. Ezért egy besorolási rekord változása akár több százszal növelheti a HunTéka által átadott fájlok számát.

A könyvek, CD-k, VHS-ek, stb. előlapjának képeit egy külön munkafolyamatban szkennelik be a Könyvtárellátóhoz történő beérkezést követően. A képállományok neveiben szintén az SAP azonosító biztosítja a kapcsolódást a dokumentum egyéb adataihoz.

Az SAP a Huntéka által legenerált állományokat naponta többször is betölti saját adatbázisába. A betöltést követően azonnal megjelennek az adatok a Könyvtárellátó internetes webáruházában is.

A megjelenő adatok más internetes webáruházaktól eltérően, a bibliográfiai feldolgozásnak köszönhetően, sokkal részletesebb információkat tartalmaznak. A recenziók sem a könyvek hátlapján található leírást tartalmazzák, hanem szakemberek objektív leírását és könyvtáraknak történő ajánlását a dokumentumokról. Szintén a bibliográfiai leírás teszi lehetővé, hogy olyan keresési szempontoknak megfelelően is lehessen keresgélni (ETO, tárgyszó) a dokumentumok között, melyek főleg könyvtárosoknak könnyítik meg a tájékozódást a most már több mint 80000 lehetőség között.

A megújult szolgáltatás nyomtatott formái

Immár HUNTEKÁ-val készül a megrendelőjegyzék, a katalógus cédula, és az Új Könyvek c. könyvtári állománygyarapítási tájékoztató kiadvány. A HUNTEKÁ-ból kikerülő „nyers” outputon már csak minimális változtatásokat kell eszközölni.

Az alábbiakban egy Huntékából kikerülő rekord átalakulásait követhetjük nyomon:

A HUNTEKÁ-ban feldolgozott MARC struktúrában tárolt eredeti HUNMARC rekord (olvasható formátumban):

```
DIR 01137nam 2200349 i 4500
001 KELLO407139#
008 041214 #
020 $a963-9350-45-1$c3450,- Ft$jfüzött#
040 $aKELLO$bhun#
080 $a316.774#
080 $a659.3#
080 $a681.3#
084 $aB 89#
100 10$aBriggs,$dl921-$jAsa#
240 12$aA social history of the media$i(magyar)#
245 12$aA média társadalomtörténete$bGutenbergtől az internetig$cAsa Briggs, Peter
Burke$eford. Göbolyös Magdolna ..., Konok Péter ..., Gelléri Gábor ...]$e[a versbetéteket
ford. N. Kiss Zsuzsa]#
260 $aBudapest$bNapvilág$c2004$eTatabánya$fAlfadat-press#
300 $a417 p., [28] t.$bill.$c24 cm#
504 $aBibliogr.: p. 375-394.#
```

650 \$aMűvelődéstörténet#
 650 \$aMédia, 15-21. sz.#
 650 \$aKommunikáció#
 700 10\$aBurke, \$d1937-\$jPeter#
 700 11\$4ford.\$aGöbolyós\$jMagdolna#
 700 11\$4ford.\$aKonok\$jPéter#
 700 11\$4ford.\$aGelléri\$jGábor#
 700 11\$4ford.\$aKiss\$d1955-\$jZsuzsa#
 900 \$aJ Sz I#
 910 \$a200426320#
 930 \$a301#
 850 \$aHunTéka könyvtár#

J Sz I	Briggs, Asa - Burke, Peter: A média társadalomtörténete : Gutenbergről az internetig. Bp.: Napvilág Kiadó	F 3450.- Ft	200426320		
J Sz I X	Cattaneo, Marco - Trifoni, Jasmina: Ősi civilizációk : tengeri világfőkvég. Pécs: Alexandra Kiadó	K 12990.- Ft	200426321		
J I X	Élet a régi Magyarországon. Gyurgyák János (szerk.) - Kömcsói Anikó (szerk.) - Saly Noémi (szerk.) Bp.: Osiris (Libri de Ibris)	K 9800.- Ft	200426322		
J Sz	Fünte és a magyar kultúra : művelődéstörténelmi tanulmányok; Kiss Gy. Csaba (szerk.) - Ladányi István (ford.) Bp.: ELTE BTK Művelődéstörténelmi Tanszék; Kertész K. (Az ELTE BTK Művelődéstörténelmi Tanszék kiadványai. 3.)	F 1950.- Ft	200426323		
J Sz I X	Germanus Gyula: Allah Akbar!. Bp.: Erdi Palatinus - M. Földtani Múzeum	K 2900.- Ft	200426324		
S J Sz	Rakoczai Jenő: Régi francia közegek Szegeden, 1581-1800. [indulások, Szeged 18. századi műveltségéhez]. Szeged: Bóba Kiadó	F 1042.- Ft	200426325		
J	Vitruv. Bevezetés. Európa tiókos története. 2. köt. A keresztenszázad a 19. századig. Bp.: Szeget Kiadó	K 2800.- Ft	200426326		
J	Móczár István: A miniszter Atlantisz rejtelmei : gondolatok Kézairol. Bp.: Budapest-Print Kft.	K 4098.- Ft	200426327		
J Sz	Suetonius Tranquillus, Gaius: Suetonius összes művei. Bp.: Osiris (Sapientia humana)	K 4280.- Ft	200426328		
Sz	Agostino Magalona: Az orosz történelmi források terminológiája : a XII-tól a XVI. század közepéig. Szombathely: Savaria University Press	F 3500.- Ft	200426329		
J Sz	Churchill, Winston Spencer: Az angol ajkú népek története. Bp.: Európa Könyvkiadó	K 4800.- Ft	200426330		
J Sz	Curtius, Autolpse de: Oroszországi levelek : Oroszország 1839-ben. Bp.: Nagyvilág	F 2400.- Ft	200426331		

1. ábra A megrendelő jegyzék érintett része

301
 889
 200426320
 Briggs, Asa (1921-)
 A social history of the media (magyar)
 A média társadalomtörténete : Gutenbergről az internetig /
 Asa Briggs, Peter Burke, [ford. Göbolyós Magdolna ... Konok
 Péter ..., Gelléri Gábor,]; [a versbetegetek ford. N. Kiss
 Zsuzsa]. - Budapest : Napvilág, 2004. - 417 p., [28] t. : ill. ;
 24 cm
 ábrásr.: n. 375-394
 ISBN 963-9350-45-1 fűzött : 3450,- Ft
 316.774 Művelődéstörténet
 659.3 Média, 15-21. sz.
 681.3 Kommunikáció
 Tit.: Burke, Peter (1937-)
 [ft.: Göbolyós Magdolna (ford.) - Konok Péter (ford.) -
 Gelléri Gábor (ford.) - Kiss Zsuzsa (1955-) (ford.)
 J Sz I

2. ábra Nyomatásra kész katalógus cédula

3. ábra A tételhez tartozó szócikk "nyers" változata közvetlenül a HunTékából

4. ábra A választott tétel az Új Könyvek c. tájékoztató kiadványban

A HunTéka és az SAP integrálása nagy kihívást jelentett mindannyiunk számára, amelynek eleget tettünk és ennek eredményeképpen 2004. december 1. óta a KELLÓ új honlappal és magasabb színvonalú szolgáltatásokkal várja a könyvtárak megrendeléseit.